

Kinyakyusa

Tuthamini lugha zetu

Kalata gwa t̄pango nKinyakyusa

Kitabu cha hadithi za Kinyakyusa

Kalata gwa t̄pango nKinyakyusa

Injobelo ja Kinyakyusa

Kitabu cha hadithi za Kinyakyusa

Lugha ya Kinyakyusa

Huduma ya Kutafsiri Biblia na
Kuendeleza Lugha za Asili, Mbeya
S.L.P. 6359, Mbeya, Tanzania
literacy_mbeya@sil.org

Pamoja na
SIL International

Utangulizi

Huduma ya Kutafsiri Biblia na Kuendeleza Lugha za Asili, Mbeya (SIL International) ilianza tarehe 23 Julai 2003. Ilianza kwa ushirikiano kati ya viongozi wa makanisa na mashirika mbalimbali na SIL International.

Kusudi letu ni kuwahudumia watu wa makabila yafuatayo: Wabena, Wabungu, Wakinga, Wakisi, Wamalila, Wamanda, Wandali, Wanyakyusa, Wanyiha, Wapangwa, Wasafwa, Wasangu na Wavwanji.

Lengo letu la kwanza ni kuyafikia makabila hayo kwa Neno la Mungu (Biblia) katika lugha zao kwa sababu tunaamini MUNGU ANAONGEA LUGHA ZOTE!

Lengo letu la pili ni kuwaheshimu watu wa makabila haya kwa njia ya kuwafundisha kusoma na kuandika lugha zao (Idara ya Kusoma na Kuandika Kilugha).

Sera ya Utamaduni ya Tanzania inasema hivi:

3.2. *Lugha za Jamii*

Lugha za jamii ni hazina kuu ya historia, mila, desturi, teknolojia na utamaduni wetu kwa jumla. Aidha, lugha hizi ni msingi wa lugha yetu ya taifa, yaani Kiswahili...

Kichwa: Kalata gwa tūpango nKinyakyusa (Nyakyusa Story Book)

Lugha: Kinyakyusa

Michoro: Charles Daudi na Salumu Makombo, michoro inatumika kwa ruhusa

Kimeandikwa na: Godwin Mwafongo, Andrew Mwangosi, Tulinagwe Mwansasu na Matridah Njala

Isi silimo

Ingamu ja Kapango	Ipalapata
1. Akapango ka malafyale Kapyungu	1
2. Akapango ka ngambili ihiiji	4
3. Amiisi ni fyula	6
4. Aponesye ubuumi pamo umiilile inyiiho	7
5. Imbwia syasekeene	8
6. Juma, Asia na Sambuka	10
7. Kalulu ni Fubu	11
8. Kalulu nu Lwifi	13
9. Kalulu nu Lububi	16
10. Mfyage ikusankuaka ukuja ngalamu	19
11. Saliki na Kalulu	20
12. Sokoni na Pakyindi	23
13. Ubwimi bukugoga	25
14. Unkiikulu unhiiji	27
15. Unkiikulu ungogi	28

1. AKAPANGO KA MALAFYALE KAPYUNGU

Nkiisʉ kimo, aaliko ʉmalafyale jʉmo ingamu jaake aali jo Kapyungu. Ɂmalafyale ʉjʉ aali ni fipanga fitatʉ, ikya kwanda kyakooleligwaga ingamu ja Mpalanga, ikingi ingamu ja Mabifu, ikya bʉtatʉ Kasweswe.

Ɂmalafyale jʉla, aapaapile abaana bibili abanyambala. Bo amasiku gaake agaa kufwa gasegeliile, aabakooliile abaanaake bo babiili, ʉkʉfuma kʉ twaja twabo. Bo bafikile alinkujoba kʉ baanaake alinkuti, “Mbakooliile ʉkuti mbalagile amasyʉ bo ngaali ʉkʉfwa, ʉkʉbʉuka kʉno baliko baataata na baajʉʉba. Looli isi ngʉbabʉula, aamusikolege fijio lingga mfwile. Gwe mwanangu gwe nkulumba, aakʉkabaga ikipanga ikya Mpalanga, ni kya Mabifu. Gwe nnandi kukabaga ikipanga ikya Kasweswe.”

Bo kakindile akabalilo, umalafyale Kapyungu alinkufwa, balinkunsyila, balinkulila iifwa jaake. Bo bamalile ukulila, boosa balinkubululuka. Unkulumba alinkukaba ifipanga fibili ikya Mpalanga ni kya Mabifu. Unnuguna joope alinkukaba ikya Kasweswe.

Bo kakindile akabalilo kanandi, unkulumba alinkulonda ubunyafyale bo ubu aali nabo ugwise, ukuti akabe ifipanga fyosa ifya Mpalanga, Mabifu ni kya Kasweswe.

Alinkubabuula abandu baake alinkuti, "Ngulonda tulwe ubwite nu nnuguna gwangu, mboke ikipanga iki akabile ikya Kasweswe, kyope kije kyang."

Inongwa syake isi aajobile aasipiliike unnuguna, alinkubopa alinkubuuka ku Tukuju na bakasi baake, na baanaake, ni fyuma fyake fyosa.

Bo bikwenda balinkufika pa matengele, alinkugona na bakasi na baanaake, pi itengele lila. Abaanake baategile iibooke. Bo liikolile, baalikomile baaligogile, nu kubula imbapa jaake. Ugwisabo aababuulile aatile, "Mujifwiwe ingwata jimo imbapa ija ibooke."

Abandu bibili ukufuma nkipanga kya Mpalanga na Mabifu, baabuukile ku Tukuju kukumponia. Bo bafikile, baajeetile fijo bo bikwaga umalafyale akungile iibooke. Baagomwike kukaaja, balinkampangila unnyafyale isi basibwene ku malafyale gwa ku Tukuju. Umalafyale aababuulile aatile, "Mubuuke numwe mukakole iibooke ilyumi mulitwale kuno." Abandu bala baabuukile, balyagile iibooke balinkwanda ukulikola. Iliibooke lilinkubagoga abandu abingi fijo, aba baaponile ukufwa, baagomwike nu kummbuula umalafyale balinkuti, "Tutoliigwe ukulikola iibooke."

Unnuguna kuno aaliko kula ku Tukuju aagogile kangi ingalamu, aalyubwile imbapa aajifwikile ingambaku jaake.

Abandu bana ukufuma nkipanga kya Mpalanga na Mabifu baabuukile kangi ku Tukuju kukumponia unnuguna gwa malafyale gwabo, baajeetile fijo ukwaga akungile ingalamu.

Bo bagomwike ku malafyale gwabo, baalimpangiile isya kuti unnuguna akungile ingalamu. Umalafyale aatile, "Mubuuke mwe bandu bangu numwe mukakole ingalamu mukatwale inyumi."

Abandu baake baabuukile küküjifwima ingalamu jaabagogile abandu abingi. Bamo baabopile nkummbuula umalafyale balinkuti, “Tukufwa jikutugoga ingalamu.”

Bo apiliike unnunguna gwa malafyale kula ku Tukuju, ukuti abandu bingi bikugogigwa ni finyamaana kangi bikumalika, po aalyegile ipila aapinyile pa makosi. Alinkubabuula abandu ukuti, “Uju linga ikumbonia, aasengege taasi ni ndwanga pa kikosi po amboniege.”

Inongwa isi syafumwike, silinkwakufika kumalafyale gwa fipanga ifya Mpalanga na Mabifu. Joope alinkubabuula abandu baake alinkuti, “Uju linga ikulonda ukumbonia aasengege taasi ni ndwanga pa kikosi po amboniege.”

Abandu ba malafyale, balinkubomba bo siisyo alagiile isi apiliike ku nnunguna.

Alinkwisa umundu ugwa kwanda, aalinsengile ni ndwanga nu kumponia, umalafyale alinkufwa. Po unnunguna bo aagile afwile unkulu uju aalinkagile, alinkugomoka kukaaja na bakasi na baanaake, alinkukaba ifipanga ifya Mpalanga, Mabifu na Kasweswe, ifi aakabile unkulu.

Akasumo aka kikutumanyisya ukuti, tungajaga bapafu. Kangi akandu aka linga upeeliigwe, uwanege nako, komma ukunyonywa ifi apeeliigwe unnino.

2. AKAPANGO KA NGAMBILI İHHİJI

Ijolo nkiisü kya Tukujü, baaliko abandü aba baalimaga imigündä gyabo kifuki na matengèle.

Ikyinja kimo baalimile ifilombe, bo fikwanda ükübifwa, ingambili silinkwanda ükülya ifilombe mmigündägya bandü bala.

Umundü jümo ugwa nkilündilo kila, ingamu jaake aali jo Andongolile. Iliisiku lya kwanda aabüükile kukukeeta ifilombe muno fijiiliile, üküti kali fibifiifwe pamo fikaali. Bo afikile pala alinküsuyağa ingambili ihaano sififungamiile ifilombe mu ngündä gwake, sili pakülya. Unnyambala jüla alinküswigä fiijo alinküti, “Hü! Hü! Hü! Ingambili isi, bo bunö siküja! Naakübile ükülima ungündä ugü. Linga naameenye ngali ngalima ikyinja iki, paapo singüfiifye fiijo ingambili isi, mfwile injala na baanangü.”

Unnyambala jüla alinkübujä ükübüuka kükkaaja kümýake. Bo afikile kümýake, alinkwanda ükümpangila ünkasi isi sibombiigwe küngündä gwabo. Joope ünkasi bo iküpilikä sisiisi, alinküswigä fiijo silinküntwalila ülütende, alinküti, “Jüuba! Jüuba! Tütibüle na baaniitü!”

Unnyambala jüla alinkübujä kü bapalamani baake, alinkübalingaania boope, paapo imigündä gyabo gyali kifuki nüngündä gwake.

Bo bapiliike isi umwinaabo abalingaaniaga, boope balinkübopa akabalılı kalakala ükübüuka kukukeeta imigündä gyabo. Bo bafikile pala balinküsuyaşa ingambili sitengeene mmigündä gyabo, sikülya ifilombe kangi sikwimba siküti, “Ho! Ho! Ho!” Koküti, “Ee finunu! Ee finunu! Ee finunu!”

Po paapo abandü bala balinküsikaga ingambili sila, silinkübopa silinkükwela mmipiki.

Abandü bala balinkübujä kükkaaja, kuno bakolile amaboko gaabo mmitü, balinkwijobesya mu njila balinküti, “Sitwagile inyali ikyinja iki, paapo tükomiigwe ülkili ülunywamu fijo.”

Bo bafikile kü twaja twabo, babungeene üküjobesania üküti babombe syafiki ni ngambili sila. Bamo balinküti, “Tükatege imitego.” Abangi balinküti, “Tütike imbilipili tükülike ntusupa, tükwaküsopela,

paapo isyene sikwakutigi bikutupa ifindu." Balinkwitikana ukutika imbilipili.

Hiisikha lya bibili, balinkulaabila ku migunda gyabo nu tusupa tana utwa mbilipili. Bo bafikile, balinkusyaga kangi ingambil ina mmigunda gila. Balinkwigula utusupa tula nu kusisopela ingambil. Isyene silinkuti bikutupa ifindu. Silinkwangila mmwanya imbilipili jilinkusunyunduka ntusupa mula, nu kunyeelela mmaaso na mmilomo. Po paapo ingambil silinkugwa paasi, paapo jaali ngali fijio, silinkukuuta silinkuti, "Hu! Hu! Hu!" Simo silinkugwa paasi, "Puuu!" Abandu bala bo bikusibona sikhitaagataaga balinkusigoga. Balinkusibuuta imiswigala. Balinkubuuka nagyo kumyabo nu lusaalo ulanywamu fijio kuno bikwimba inyimbo.

Akapango aka kikutumanyisa ukuti tungiibaga, tungiisa kufwa bo laulo syafwile ingambil sila, ubwalangani boosa bwamaliike ku mbilipili.

3. AMHSI NI FYULA

Kaaliko akaaja kamo aka amiisi gakaalimo, gaali mapala fijio paapo ulumu lwabalaga akabalilo katali. Kaali kaaja kanunu fijio abandu baajengile nu kutuugasya nkaaja ako, looli bataamigwaga ukugaaga amiisi agaa kewwa, nu kewwesya imitiimo gyabo.

Umundu jumo bo ikutiima ing'ombe, ku lusako alinkugaaga amiisi manandi ndukubo, muno atiimaga ing'ombe. Bo asegeleiile kifuki alinkupilika amasya ga fyula nkati mmiisi aga gikuti, "Gangu! Gangu! Gangu!" Amiisi goope galinkwamula galinkuti, "Gwe. Tukaja baako! Tukaja baako! Uswe tul ba fula." Ifyula filinkujwega fijio filinkuti, "Gangu! Gangu! Gangu!"

Bo ifyula na miisi fikwendelela ukukaanikana. Ifula jilinkwanda ukutima, ifyula filinkuleka ukujwega bo ifula jikutima. Ifula bo jilekile ukutima amiisi galinkuemma paapo gaali gaa fula. Ifyula filinkufwa.

4. APONESYE UBŪUMI PAMO UMHLILE INYIIHO

Ijolo ndwiho lwa Banyakusasa, baali na kajilo ka nkiikulu ukuntiila ugwise gwa ndume, uju tukuti nkamwana. Mpaka pala linga ambonwile ukuti alingantilaga.

Kisita kubomba bo ujo, ku kaaliko ukukeetana ku maaso nu kuponania. Unkiikulu aabopaga nu kwibiiilila linga ammbwene unkamwana.

Na ntubalilo utu, aba bakaja Bakilisiti, bakaali buumiiiliile ulwiho ulwa kulonda ukutiiliga.

Leelo linga ugwise gwa mnyambala ngaala bwalwa, ku lusako ulununu, linga unkasi gwa mwanaake ikukinda pala ugwise gwa ndume ikumilwa mmiisi, jikuja ngafu kunongwa ja buugaala bwalwa bwake. Bule unkiikulu ujo ikubombaga sya fiki? Kunongwa ja kuti inyiiho sya Banyakusasa sikulonda ukuti ambonole taasi, po bikukeetanaga nu kuponania kisita kutiilana.

Liilino linga ugwise gwa ndume akaalimmbonwile unkasi gwa mwanaake, po ikubombaga buleebule? Kali ikundekaga ukuti afwege mmiisi kunongwa ja kutiila ukukilania imbaatiko, paapo akammbonola? Unnyambala ujo ikumilwa, ikutigi fiki pa lusako ulwalimmwagile? Bule ulwiho ujo lukupoka?

5. ḦMBWA SYASEKEENE

Nkipanga ikyā Ilopa, aalipo umundū jumo ingamu jaake aali jo Lubī. Aali ni mbwa jaake. Iisiku limo imbwā jaasookilepo pakaaja, jaabwakile nkufwima ifinyamaana ndukubo, jilinkwenda, jilinkwenda, jaakyagile ikisyanjū. Ngimba kula ku kisyanjū aliko kalulu. Jilinkwanda ukunkagiisya kalulu.

Iliipaatama lyope lilinkwenda kifuki ni mbwa, bo jili pakulya inyama. Ḧmbwa jilinkuja ngali fijo, jaatigi pamo iliipaatama likuja pakupoka inyama jaake. Looli iliipaatama lilinkusyungutila palapala. Ḧmbwa bo jimalile ukulya inyama ja kalulu, jilinkwanda ukulikagiisya iliipaatama mpaka jaalikolile. Jilinkwanda ukulya inyama ja ipaatama, jilinkusyasya inyama jimo paapo jaaliikwite. Ḧmbwa jilinkubuja kukaaja, jilinkwaganila nu mundū mu njila, jilinkukinisyu unswigala gwake nu lusaalo, paapo jaaliikwite.

Umundu jumo aatiimaga ing'oosi, aali ni mbwa. Po paapo umundu jula alinkubuuaka pa kisyanju pakutuusya, alinkujaaga inyama. Alinkujikoolela imbwa jaake, alinkujipapo ukuti jilyege. Embwa iji jaasyesye inyama, jilinkwisa kangi kükümaliiisa inyama jaake. Jilinkwaganila ni mbwa iji jiliile inyama.

Jilinkujilaaluuusya jilinkuti, "Mwinangu, usumwike kuugu?" Embwa iji jaafwimile jilinkuti, "Nsumwike kükümaliiisa inyama jangu." Embwa iji jikafwimapo jilinkuti, "Inyama iji gwasyesye ndiile une." Embwa iji jaafwimile jilinkuseka jilinkuti, "He, he, heee. Upameenyu apa mfisile?" Jilinkubuuaka ku kisyanju kuno jaafisile. Inine joope jilinkukonga munyuma, ukubuuaka pa kisyanju apa jaasyele inyama. Syosa pamopeene silinkwaga inyama jikajapo, imbwa iji jiliile inyama iji jaasyesye inine, jilinkuseka fijo jilinkuti, "He, he, hee. Inyama jaako mmalile une."

Embwa iji jaasyesye inyama jilinkukalala fijo, jilinkwanda ukujikeenya inine iji jaaliile inyama jaake, jilinkuti, "Uli buu, uli buu." Embwa iji jaaliile inyama ja nnine jilinkuseka jilinkuti, "He, he, heee, kungeenya une ukuti ndi buu, loli nungwe bo uli buu, tungasekanaga. Paapo twesa une na nungwe tali buu." Embwa ijene nyama jaakaleele fijo, po jilinkujiluma inine nu kujigoga.

6. JUMA, ASIA NA SAMBUKA

Aaliko undumyana jumo, ingamu jaake aali jo Juma. Aapaapiigwe pa kipanga ikyo Lusako. Aamanyiile isukuulu ija Lubambi. Bo amalile ifimanyilo, alinkulonda unkiukulu. Juma alinkumwaga undindwana ugwa kwegana nagwe, uju ingamu jaake aali jo Asia. Asia alinkwitika ukwegigwa na Juma.

Iisiku limo, Asia alinkummbula ummanyani undindwana, ingamu jaake aali jo Sambuka. Alinkuti, “Ne nnino ngabile unnyambala ingamu jaake jo Juma.” Sambuka alinkukalala mu ndumbula ukuti ikunndeka mwene. Alinkulonda injila ija kwaganila na Juma. Iisiku ilingi, Sambuka alinkubuka kwa Asia kukunsuuma ukuti annangisyenye Juma ukuti ammanye. Asia alinkwitika ukunnangisyenye Sambuka, undumyana uju ikalonda ukummwega. Sambuka bo ammbwene Juma alinkujoba nagwe alinkuti, “Iisiku limo gwise umanyeko kumyangu.” Kunongwa ja kuti Juma aameenye ukuti Sambuka mmanyaani gwa Asia, po alinkwitika ukubuka kukumanyako kumyake.

Juma bo afikile kwa Sambuka, Sambuka aahobwike fijo. Sambuka alinkwanda ukujoba alinkuti, “Umeenye ukuti Asia akakugana?” Juma alinkunyomoka, alinkunndaalusa alinkuti, “Fiki kujoba sisiisyo?” Sambuka alinkuti, “Kukuti isiku ikukutuka, kangi ikuti une nemma ukwegigwa na Juma nganngana.” Juma alinkuswiga fijo ku masya aga aajobaga Sambuka. Alinkunndaalusa alinkuti, “Po kuti fiki Sambuka.” Sambuka alinkummbula Juma alinkuti, “Une nguganile fijo nguswiga na apa Asia ikuti akakugana ugwe.” Juma alinkummbula Sambuka alinkuti, “Bule po ngwegege jujuugwe paapo gunganile, uju akaangana ndeke.” Sambuka alinkuhoboka fijo, paapo isi aasilondaga asyagile. Asia alinkuswiga ukuti Juma aikuja ndume gwake, ngimba asaamile kwa Sambuka kisita kumanya. Juma na Sambuka balinkwegana, Asia alinkuswiga fijo ubukomu bwa nnine. Abandu ba kipanga kya Lusako, boope balinkuswiga balinkuti, “Mwe, Sambuka apokile undume gwa nnine.” Akapango aka kikutumanyisa ukuti, tungenjaga batotomesi ku bwegi bwa biiniita.

7. KALULU NI FUBU

Aaliko Kalulu ni Fubu, baamanyeene fijjo. Kangi bangalaga pamopeene ubusiku boosa. Iiisiku limo Kalulu aabusekile nkaaja ku kuyaata. Aabaagile abalindwana abingi fijjo, Kalulu aabaganile fijjo, alinkubahaha. Abalindwana bala balinkummwamula na kummbuhala balinkuti, "Twemma ugwe uli mfujufu." Kalulu aatile, "Une kamyangu kuno ngufuma, ndi malafyale, mungeetelelepo panandi, ngwakwisa na nkamu gwangue unnywamu fijjo." Ngimba ikujijoba iFubu, alinkuti, "Kangi une ngwitoga pamwanya pamyake, paapo mbombi gwangue ikumbimbiba."

Kalulu alinkubuhaka kukaaja. Bo afikile alinkujibuhala iFubu alinkuti, "Gwitu, nkaaja kala baliko abalindwana abanunu fijjo. Aatulijaatako? Mbabuhulile ukuti aangwisa na mmanyaani gwangue. Bule gwiganile ukuti tabuhuke twesa?" iFubu bo jipiliike isyo jaaliitiike, na konyonywa ukuti babuhuke luluulu boosa na Kalulu.

Iiisiku bo lifikile bo bikwenda mu njila Kalulu alinkuti, "Une ngulonda ukuti ngwele panyuma pamyako, bo ulu naababuhulile kula." Mmaboko gaake Kalulu aakoliile iliikomang'ombe ni filimbi.

Bo basegeliile ukufika, Kalulu alinkwitoga panyuma pa Fubu alinkwimba ulwimbo alinkuti, "Mukeetile leelo, mukeetile leelo! Niisile ne malafyale bo luelo naababuhulile. Bule, mukeetile?" Kalulu alinkukina fijjo. Abakiukulu balinkabopa ukwisa kummwambilila balinkuti, "Nalooli baagwitu! Umunda uju malafyale kuno ikufuma." Po lwali lusaalo lanywamu. Abalindwana balinkumoga fijjo pamopeene na Kalulu ni Fubu. Bo bikugomoka mu njila, Kalulu alinkujibuhala iFubu alinkuti, "Bakutuufiife fijjo ugwe, ukuti uli nnunu, looli ififyima fyako fikindiliile ubunywamu, batile upungusye." Looli ngimba Kalulu inyama ijaa kulya. Kalulu alinkujibuhala iFubu alinkuti, "Kanunu upungusyepo ifyima fyako, bule?" iFubu jaaliitiike, looli jilinkunshuma jilinkuti, "Gwisegegeko kamyangu, kummbanda ifilonda." Po paapo Kalulu alinkujibuuta iFubu ifyima fyo fibili. Alinkubuhaka nafyo kukaaja kamyake. Kalulu

akaabuuakileko kuku{j}ibanda ifilonda, gaakindile amasiku kisita kabuu{u}ka, mpaka iliisiku lya buna.

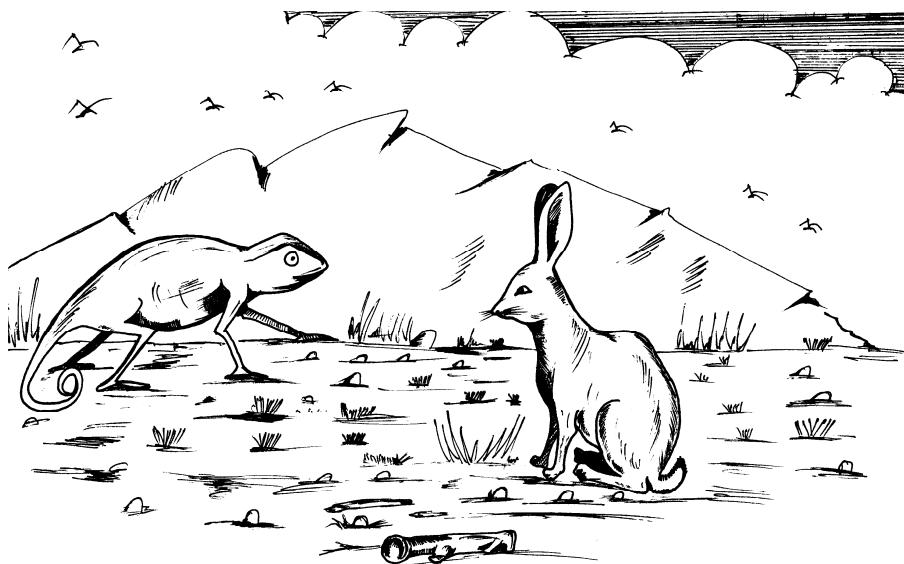
Po Kalulu alinkubuu{u}ka kuku{j}ibanda, apiijile amiisi amapyu fijo. Bo ikujibanda iFubu jilinkukuuta fijo. Kalulu alinkuti, “Gwikasyege!” Bo amalile imbombo jaake aasookilepo, aabuu{u}kile kamyake. Konyuma iFubu jilinkwendelela ukubina fijo, jilinkufwa. Tungajaga ni finyonyo bo iFubu ij{i} jaafwile, kunongwa ija filonda bo jikulonda ubununu.

8. KALULU NU LWIFI

Akabalilo kamo, baaliko Kalulu nu Lwifi. Ifinyamaana ifi fyamanyene fijo, ni mbombo syabo syosa fyatulanaga. Linga ju mo mbumanyaani bwabo akabile ubutolwe ubwa bubine nu butolwe ubungi, baakeetanaga nu kupeelanila ifindu, kangi nu kusubisania.

Ubumanyaani bwabo bwalyendeliile, kangi bwalyegile akabalilo akatali fijo kisita kumalika. Kaalipo akabalilo kamo, Kalulu alinkwituufya ku mmanyaani gwake alinkuti, "Mbagiile ukukutola ugwe ukubopa ulubilo, paapo kwenda panandi panandi. Mbagiile ukuti ngafike ku bumaliikisyo nu kugomoka bo ukalil u li palapala ngulekile. Une ngufitola ni finyamaana ifingi, aakuja jo ugwe, gwe ubagiile ukutolana na niine?"

Leelo ul wifi bo lupilike amasya ga Kalulu aga aajobaga, lulinkwamula lulinkuti, "Ukabagila ukundola une, paapo ifinyamaana bo imbabala, isenjebele ni finyamaana ifingi, ifi ufimeenyre ukuti fikubopa fijo ulubilo, fyope figelilemo ukutolana na niine, fyosa naafitolile."

ULwifi lalinkongelapo kangi ukujoba lalinkuti, "Mmeenye ukuti ugwe kuhnyiilaamwa kunongwa ijaa kati une ukwenda kwangue, ngwenda panandi panandi, ngiigana ukhanyaala. Kangi na nungwe kuhumbona linga akandu kamo kambalamaasiyepo umbili gwangue, ngwandula imyenda igi mfwele, nakalinga ngufwala igitigi iminunu, igya luko ulungi."

Kalulu alinkwamula ku mmanyani gwake alinkuti, "Isaga tusale iliisiku limo une na nungwe, tukeete uju linga abagiile ukuntola unnine ukubopa ulubilo." ULwifi lalinkwitika ukusala iliisiku ilya kabopa. ULwifi lalinkongelapo ukujoba lalinkuti, "Ngulonda ukwisa kukuksususya nkyeni mfinyamaana fyosa. Ugwe ufumwike ubutungulu ubwa nongwa nu kusomania abanino."

Kalulu bo apiliike alinkujoba alinkuti, "Isaga tabuuke takammbuule unkulumba gwitu gwa finyamaana fyosa iSofu, ukuti akoolele ukomaano."

Balinkubuuka bo babili ku Sofu kukuibuala amasye aga. Bo jipiliike iSofu, jaahobwike fijo mu ndumbula jaake, looli jilinkulwilaamwa ULwifi paapo lukwenda panandi panandi.

iSofu jaajikooliile iNgalamu ijji jo ja kibili ukuti, jifibule ifinyamaana fyosa fibuake ku Sofu ku lukomaano ulwa kukeeta Kalulu nu Lwifi bo bikutolana ukubopa ulubilo. iNgalamu jilinkufibuala ifinyamaana fyosa ukuti fiise ku lukomaano. Bo lifikile iliisiku ilya lukomaano, ifinyamaana fyosa filinkubangaana pamopeene. Unkulumba gwabo iSofu jilinkwigula ukomaano, nu kufibuala ifinyamaana inongwa ijji jimpeliile ukukoolela ukomaano.

iSofu jilinkuti, "Lilino tukubakeetaga Kalulu nu Lwifi bikuja pakutolana ulubilo, kali jwani abagiile ukuntola unnine." Ifinyamaana fyasekiile, paapo fingi fyalwilaamwaga ULwifi ukuti lubagiile ukutoligwa. ULwifi paapo lukwenda panandi panandi, lusekele kangi lupimba kwa Kalulu.

Pa lukomaano lula, jaasaliigwe iFubu ukuja mwimilili gwa bala bikuja pakutolana. iFubu jilinkubabuula Kalulu nu Lwifi ukuti fyime ndubambo, fyandege ukubopa. Fyosa bo fyimile ndubambo, ULwifi lalinkusegelela kifuki na Kalulu. iFubu jilinkupuuta ifilimbi, ukuti Kalulu nu Lwifi fyandege ukubopa. Kalulu nu Lwifi filinkwanda

ukubopa. Leelo uLwifi bo fyandile ukubopa, lulinkunyeelela pa nsana kifuki na kunswigala gwa Kalulu. Umwene Kalulu akaameenyené ukuti uLwifi lènyeeliile pa nsana, paapo lwalí lùpepe.

Ifinyamaana filinkoobela fijio bo fikukeeta isi uLwifi lubombele, ukunyeelela pa nsana gwa Kalulu. Po paapo Kalulu alinkubopa fijio, ukuti alukinde uLwifi nu kwijumila. Bo afikile kifuki na ku bumaliikisyo, Kalulu alinkukeetako kùnyuma ukulukeeta uLwifi. U Lwifi bo lummbwene Kalulu ikukeetako kùnyuma, lulinkunyeela ukufuma pa nsana gwa Kalulu, lulinkatalapo ukufika pa bumaliikisyo ukuya nkyeni mwa Kalulu.

Ifubu jilinkulujoba uLwifi ukuti lo ulu lutolile ulubilo. Po paapo ifinyamaana fyosa filinkummobelá fijio Kalulu ukutoligwa ku Lwifi. INgulumba ja finyamaana iSofu, jilinkulutuufya fijio uLwifi, paapo lwalintolile Kalulu ukubopa ulubilo. Kummaliikisyo iSofu, jilinkwigala ulukomaano, po ifinyamaana fyosa filinkubalanila.

9. KALULU NU LUBUBI

Aaliko Kalulu nu Lububi, baali bamanyaani fijo. Iisiku limo uLububi lwalondaga ukahaha unkiikulu ugwa kwega. Lalinkummbuula ummanyaaani Kalulu alinkuti, "Mmanyaaani gwangue, ngulonda ukahaha unkiikulu, bale kuti fiki?" Kalulu alinkuti, "Momuumo nkamu gwangue."

ULububi lulinkubuuka nkahaha unkiikulu. Bo lufumile kukahaha, Kalulu alinkubuuka ka Lububi kukulaalusya linga lummwagile unkiikulu. ULububi lulinkuti, "Unkiikulu nummwagile, tukaja pakwegana kifuki." Kalulu alinkuti, "Ndaga fijo Lububi ukummwaga unkiikulu."

Kilaabo kyake Kalulu alinkubuuka ka Lububi, ukuti lantwale kukummanyaa unkasi gwa Lububi. ULububi lulinkwitika, balinkubuuka kunsingiligwa gwa Lububi. Unkasi gwa Lububi aabambilile nu kabapiijila ifindu ifingi fijo. Bo baliilemo Kalulu nu Lububi, balinkubuja kumyabo.

Kalulu alinkwandalako kang'i ukubuuka kunsingiligwa gwa Lububi. Bo ammwagile, alinkummbuula alinkuti, "Ndamu niisile kang'i ukuti ngulaalusye kanunu, ukuti ugwe nalooli uluganile uLububi?"

Unkasi gwa Lububi alinkwamula alinkuti, "Eee nalooli nduganile." Kalulu alinkwanda ukummbuula ukuti, "Ndamu, unnyambala jo gummwagile. Bule umeenye ukuti ikooga indobo lwele?" Unkiikulu jala alinkuti, "Mma ngamanya." Po Kalulu alinkuti, "Ulwene uLububi luli na malundi lwele. Kukuti kilundi kikooga indobo jimo, bale aakubwesya?" Unkiikulu alinkunyomoka alinkuti, "Po ngabagila." Kalulu aahobwike fijo, paapo unkiikulu aasambwike. Kalulu alinkuti, "Syo isi ndile ngubuule ukuti umanye." Unkiikulu jala alinkuti, "Ubombole." Kalulu alinkubuja ukubuuka kakaaja kumyake.

Bo lifikile isiku ilya bwegi, uLububi lulinkubuuka kunsingiligwa, kukummbuula ukuti akabalilo kafikile aksa bwegi. Po unsingiligwa alinkujoba alinkuti, "Keeta unnino Kalulu aambuulile ukuti, ugwe kooga indobo lwele, kukuti kilundi kikooga indobo jimo." ULububi

lulinkuswiga fijo nū kusulumania, lulinkugomoka kukaaja kumyake. Looli uLububi lukaalinndaalusu siisyepo Kalulu.

Iisiku ilingi, uLububi lulinkubuuka kwa Kalulu lulinkuti, "Mmanyani, unkiikulu jula asambwike, liilino ukaambiike kumwanya ku mpiki, koope ngalondeko unkiikulu." Kalulu alinkwitika alinkuti, "Kanunu nkamu gwangu, ungaja nkenja, tubuhuke ngakubiike."

Looli Kalulu akaameenyenye ukukwela mmwanya, alinkulubuula uLububi alinkuti, "Une ngamanya ukukwela mmwanya." ULububi lulinkujoba lulinkuti, "Ungapaasyaga. Une ndi nabo ubusi ubu bukundwala une, mo kwendangamo nungwe," Kalulu aaliitiike.

Kilaabo kyake balinkulaabila nulubunju, bo bafikile mmwanya, uLububi lulinkummwaga unkiikulu, lulinkunhaha, alinkwitika. Kalulu nū Lububi balinkwitikana ku kumwanya ku mpiki, ukuti bajaatepo. Po paapo balinkubuuka nkijaata. Kulakula kumwanya bo bikijaata, Kalulu alinkunjonga unnine alinkwandilako kükunsonga unkasi gwa Lububi.

Bo afikile kunkasi ugwa Lububi, aalimmwagile, alinkummbuula alinkuti, "Ndamu, ndaga uwitiike uLububi, bale umeenyenye ukuti luli na malundi lwele?" Unkasi gwa Lububi alinkuti, "Mma ngamanya." Kalulu alinkuti, "Ee, ali nago lwele, kukuti kilundi kikooga indobo jimo. Ugwe kulonda unegege indobo lwele, bale aakubwesya?" Unkiikulu jula aatile, "Mma ngabagila." Kalulu alinkujoba alinkuti, "Ndile ngubuule ukuti usyaganie." Unkiikulu alinkujoba alinkuti, "Eee! Mibiliike." Kalulu bo ikujoba nū nkiikal, uLububi lulinkufika. Kalulu alinkwibiiila ku mbenu.

ULububi lulinkujoba lulinkuti, "Nkiikulu, liilino tubuhukege twesa kukaaja kumyangu." Unkiikulu jula aatile, "Mma tutikabuuka twesa. Unnino aambuulile ukuti, 'Ugwe ali na malundi lwele, kukuti kilundi kooga amisi indobo jimo.'" ULububi lwakaleele fijo lulinkulonda injila ija kunnjonga Kalulu. ULububi lulinkummmbuula unkiikulu jula lulinkuti, "Linga iiisile Kalulu apa pakundonda, ummbuulege ukuti, unnino ibiibwe fimo kuno mwajaataga, atile nummwagege papaapa."

Kalulu bo afikile, unkiikulu jula alinkummbuula bo muumo uLububi lunndagiliile. Kalulu alinkwangala palapala kisita kalubona uLububi, ngimba uLububi lubuukile kukaaja kemyake. Bo Kalulu aguuliile akateele, ulutende lulinkummwaga, alinkwanda ukubabuula abenekaaja alinkuti, “Ngwaga uLububi lubuukile kukaaja, kangi une ngamanya ukwika nimwene. Kali ngubuukaga bulebule kukaaja?” Po paapo abenekaaja kala balinkummbuula Kalulu balinkuti, “Gwitu uswe tukaja najo injila najimo, ija kukesindikila, looli jujuugwe ulonde, pamo gwinogone amahala aga ugameenyeye.”

Kalulu alinkujoba alinkuti, “Ngusuma mwege ulugoje, mumbinye imbulukutu, mukole fijo, muusulusyege panandi panandi. Linga mfikile ngwakujugiisya ulugoje, umwe mukulekesyaga.” Abenekaaja balinkwitika. Balinkumpinya Kalulu imbulukutu syo ibiili, balinkwanda ukunsulusya panandi panandi. Imbulukutu syalyandile ukummbaba Kalulu, kangi silinkwanda ukunyunguka, alinkujugiisya ulugoje. Baalekiisyе ulugoje, aatunywike paasi, “Puuu!” Aasiliike.

Bo alembwike alinkwaga ali paasi, kangi alinkukola imbulukutu syake alinkwaga ndali, ukukinda muno syajihiliile. Ko kuno mpaka liilino ulu imbulukutu isya Kalulu ndali.

10. MFYAGE IKUSANUKA UKUJA NGALAMU

Aaliko undindwana jumo ingamu jaake aali jo Mfyage, uju aaliijiiganile fijo kangi aali gwa malaja. Iisiku limo Mfyage aabuukile ku nganga ugwa kitit, kukuonda unkota ugwa kuti bannganege fijo abanyambala. Bo afikile ku nganga alinkummbuula unganga alinkuti, "Gwe nganga ngusuma unduule, umbepo unkota ugwa lugano, ukuti abanyambala linga bikuumbona, baanganegu nu kunndwilanila fijo." Po unganga alinkummbuula alinkuti, "Emwa. Apa po ufikile!"

Unganga aalondile unkota, alinkumpa. Alinkumndagila alinkuti, "Bo kuja pakunwa unkota ug, taasi ukabuukege nulubunjummatengele, ukakwelege mmwanya mu mpiki, mo ukanelege. Linga gafikile amajolo po ukasulukege paasi." Undindwana jula alinkuti, "Ndaga fijo." Alinkwega unkota nu kebuuka kukaaja. Bo afikile kukaaja aagonile, nulubunjum alinkubuuka mmatengele, alinkukwela mmwanya, alinkunwa unkota gua mu mumpiki. Namajolo bo ikwika, bo afikile paasi, alinkwaga ikusanuka ukuja ngalamu. Bo ngalamu alinkukwela kangi mu mpiki, alinkuja mundu. Kukuti asulwike paasi aajaga ngalamu, linga akwelile aajaga mundu. Akapango kaake kaafumwike nkipanga kyosa, abandu baabuukile nkunkeeta. Balinkummwaga mmwanya mundu. Balinkummbuula ukuti iike paasi, alyemo ifindu ifi baalintwalilie.

Bo iikile balinkwaga ngalamu, jilinkubakaga, balinkubopa boosa ukubuuka ntwaja twabo. Ekwiswigo kyal kinywamu fijo nkipanga kila.

Undindwana jula aakateele ukugona mmatengele ni njala, alinkusuluka. Bo afikile paasi alinkwanduka ukuja ngalamu. Po paapo alinkubuuka kukaaja kumyabo, bo afikile abandu balinkwanda ukubopa, balinkuti ingalamu jila. Ukuufuma akabalilo kalakala, jilinkuja ngalamu iji jikulya abandu.

Po paapo abandu balinkujigoga ingalamu, bulinkuja bumaliikilo bwa buumi bwake Mfyage.

11. SALIKI NA KALULU

Akabalilo kamo Saliki aalimile ኃንጻንዳ, bo alimile aabyele ifilombe. Po paapo alinkubombelela ifilombe fyake mu ኃንጻንዳ. Ifilombe bo fikulile fyasukwile nu kwanda ቅሬብቃዋ. Iisiku limo Kalulu bo ikujaata, alinkufibona ifilombe mu ኃንጻንዳ fibifiifwe, alinkwanda ቅሬልያ.

Saliki alinkubuuaka ku ኃንጻንዳ kukukeeta, alinkwaga ifilombe fyake filiiiliigwe. Po Saliki alinkuswiga nu kukanala fijo, bo aagile ifilombe fyonangiike, alinkugomoka kukaaja, alinkummbuuula ቅኩሳ ደንብኩት, “Kalulu ikulya ifilombe.”

ቅኩሳ gwa Saliki aakaleele fijo, alinkujoba nu ndume alinkuti, “Ndume gwangū, tūlonde fimo ifya ቀንተገላ Kalulu, ቅሬልያ iikole tunngoge, aangandisya ቅሬልያ ifilombe fyitu paapo ikumala.” Saliki alinkuti, “Ujobile momuumo nkasi gwangū, linga tukabomba amahala bo ago, Kalulu abagiile ቅሬልማል ifilombe fyosa.”

Saliki aabuukile mmatengelle aqjile kalonda ikipiki, alinkwanda ቅሬሱንጻንግOLA ikitwanī iki kyafwanaga mundu. Bo amalile ቅሬሱንጻንግOLA alinkukipaka ቅምሮልያ ikipiki kila.

Kilaabo kyake Saliki alinkubuuka nakyo ku ngunda gwake, alinkwimika nkati mu ngunda. Kalulu bo luulo aaliisibiile ukabuuka nkulya ifilombe fya Saliki, bo afikile alinkukibona ikipiki iki akyimiike Saliki mu ngunda gwake. Kalulu alinkwanda ukujoba mwene alinkuti, “Ehee!! Liilino umundu uju iimile mu ngunda muno, ikuti une nguntiila, leka taasi mbuuke ngankome, akamanya ukuti une ndi ngaasi fijo, kangi ngukoma abandu.”

Bo afikile apa kilipo ikipiki alinkuti, “Ugwe! Liilino gwisile mu ngunda muno kulonda ifiki?” Ikipiki kyalu kimyemye itolo. Bo aagile atikwamuligwa alinkuti, “Liilino kuumanya, fiki utikwamula bo ngukulaalusya? Bule ngukome ni kibuli?” Ikipiki bo kitikwamula, Kalulu alinkukoma ni kibuli. Ikibuli kyalikolile mu nkipiki, alinkukoma ni kibuli ikingi ikyakiboko ikyaku kuumama. Leelo kyope kilinkwikola. Po alinkuti, “Ohoo, kwibiika ukuti uli na maka. Pooke linga gungolile amaboko galipo amalundi.” Kalulu alinkubaaja ni kilundi ikyaku kiiilo, kyope kilinkwikola, alinkubaacija ikilundi ikyaku bibili kyope kyalikolile. Alinkuti, “Pooke linga gungolile amaboko na malundi goosa, lulipo ulwanda!” Loope ulwanda lwalikolile na guntu nkipiki. Saliki alinkubuuka ku kyalu kyake, alinkwaga Kalulu ikolile. Alinkuti, “Nnala! Uju aatigi ndi njanja liilino akoliigwe!”

Alinkunsoosya Kalulu nkipiki, alinkubuuka nagwe kukaaja. Bo afikile kukaaja alinkummbuula unkasi alinkuti, “Uju aamalaga ifilombe fyitu liilino akoliigwe. Umfise ku sofu tummbuute, liilino tukabile ifindu ifinyaafu.” Unkasi alinkuti, “Nhobwike fijo undugu gwitu akoliigwe uju aatigi njanja!”

Saliki alinkubuuka nkuyaata, Kalulu alinkunkoolela unkasi gwa Saliki alinkuti, “Ugwe, upiliike isi oakuлагilaga undumeego.” Unkasi gwa Saliki alinkuti, “Mbiliike.” Kalulu alinkunndaalusya alinkuti, “Atile fiki?” Unkasi gwa Saliki alinkummbuula Kalulu alinkujoba alinkuti, “Undume gwangu atile, ‘Kalulu uju gummbuutege upijege.’” Kalulu alinkunyomoka alinkuti, “Looli gwe nkiikulu ugwe, utikupilika isi undumeego ikulagila.” Unkasi gwa Saliki alinkuti, “Eee, bo ajobile ukuti ummbuute.” Kalulu alinkuti, “Mma, akajoba bo ulo, atile ‘Kalulu uju nheesy gwitu ummbuutilege inguku, alyemo.’ Ugwe

kujoba isingi itolo isi akakulagilapo, fiki utikupilikisyā kanunu?"
Unkasi gwa Saliki alinkuti, "Nalooli ngapilika kanunu."

Unkasi gwa Saliki alinkukola inguku alinkubuuta, alinkupiija, bo jipiile alinkumpa Kalulu. Kalulu bo ikulya ififupa aabiikaga mu nyambi. Saliki alinkwisa ukufuma nkujacata, alinkunkoolela unkasi, unkasi alinkwitika. Saliki alinkuti, "Ummbuutile Kalulu uju ndile ubuutege." Unkasi gwa Saliki alinkuti, "Keeta utile baati nheesya gwitu? Nummbuutiile inguku, alimo nnyumba, ali pakulyamo."

Saliki akaleele fijo alinkubuuka nnyumba, alinkwaga Kalulu aliile amalile, bo ikumbona Saliki ikwingila aabopile ukusooka panja. Saliki bo ikummbona Kalulu ikubopa, aasikooliile imbwa. Syalyandile ukunkagisya, silinkukema silinkuti, "Buu, buu." Kalulu linga asibwene imbwa sikulonda ukufika apa alipo, aasatusyaga ififupa. Embwa syimaga pakulya ififupa, Kalulu po aabopaga fijo. Aabopile mpaka ajile kwisolokela nkiina. Isyanju lyagwiliilepo pamwanya pa kiina, Kalulu alinkuti, "Mundu iimile." Aatiilaga nu kusooka nkiina.

Ngimba Kalulu jula jula aali nu lwanda, aateelile abaana babili. Bo ikugona mu nkiina mulamula, injala janndumaga fijo, alinkutendeela pamwanya, ukuti asooke, abuveke nkulya. Alinkwaga ingisi jilipo ngati mundu iimilepo, ngimba iisyanju lingwiliilepo. Bo injala jikunnduma alinkulya umwana jumo. Alinkugona mu nkiina alinkulya kangi umwana ujungi, abaana boosa bo babiili aamalile.

Kalulu injala jaalinndumile fijo nkiina mula, bo umbili gueetile kunongwa ja njala. Kalulu aalyandile ukwilaalusya alinkuti, "Liilino une ngufwaga mu nkiina muno? Po ngabagila, linga jo mundu uju alipo pamwanya ndeke aangogege." Aafumile na maka nkiina mula, aanyeelele, aajile kuti, tuuu! Pamwanya pa kiina, aalyandile ukabopa kisita kakeetako konyuma. Uga gwali mmaliikisyō gwa Kalulu ukulya ifilombe fya Saliki.

12. SOKONI NA PAKYİNDİ

Ku kipanga kimo, baaliko abandu aba baapalameene, kangi baamanyeene fijo. Jumo ingamu jaake aali jo Sokoni, nu jungi aali jo Pakyindi. Boosa baali beegi, unkasi gwa Pakyindi akaali nu lutiilo pa bwigi bwake, paapo aabombaga imbombo sya bulogwe na banyambala abangi. Sokoni aalimmeenye unkasi gwa Pakyindi, ukuti akaja nu lutiilo mbwegi bwake. Akabalilo kamo aalimmbwene nu nnyambala ujungi, mu ngunda ugwa majabu ugwa ndume bo ikulogwa.

Leelo Sokoni akaalimmbu alilemo undume. Iliisiku limo Sokoni aabu kile kukukungila ing'ombe, kifuki nu ngunda ugwa majabu ugwa Pakyindi. Alinkummbona unkasi gwa Pakyindi mmajabu mula, ikubomba isya bulogwe nu nnyambala ujungi. Leelo unkasi gwa Pakyindi akaalimmbwene Sokoni bo ikukungila ing'ombe.

Kilaabo ikingi Sokoni alinkubu ka kangi kukukungila ing'ombe, poope aalimmwagile unkasi gwa Pakyindi ikubomba bo silasila isya mmajolo. Looli undume ammbu ulaga aatigi, "Ngubu ka kukunyukula

amajabu.” Sokoni silinkummbaba fijo mu ndumbula jaake. Aaliinogwine injila ijaa kummbuuulila unnine, kisita kummbuuulila mumo asikeetiile.

Alinkummbuuula alinkuti, “Nkamu gwangue Pakyindi, ing’ombe sikoonaanga fijo amajabu gaako akabalilo acaa pamuusi, ngukusuma ukuti ubuhuke ukasigileko, paapo amajabu goonangiike fijo.”

Bo muumo isibiliile unkasi gwa Pakyindi, alinkubuuuka kewaganila nu nnyambala ujungi, ku ngunda gwa majabu ga ndume Pakyindi. Bo kakindilepo akabalilo kanandi, Pakyindi alinkubuuuka ku ngunda. Alinkwakummwaga unkasi nu nnyambala ujungi, mu ngunda mula. Unnyambala jula alinkubopa fijo nu kujonga. Pakyindi aalinkalaliile fijo unkasi ku mbombo isi asibombile iliisiku lila.

Bule Sokoni, aabombole isya nalooli, ukummbuuula Pakyindi ukuti akakeeteko ungunda gwa majabu, kuno Pakyindi aalimmwagile unkasi nu nnyambala ujungi? Bule sya nalooli ukuti Sokoni aammbuuulaga Pakyindi, ukuti akakeete ungunda muno goonangiigwe ni ng’ombe?

13. UBWIMI BUKUGOGA

Ijolo kyaliko ikyamba, pamwanya pa kyamba paali patengamu itolo, baajengilepo abandu batatu. Iisiku limo namajolo, aabukile umundu jumo, ndisi kuno aafumile, aafikile pa bandu bala. Aafikile pa gwa kwanda, alinkusuma amiisi aalimmwimile, ugwa bubili joope aalimmwimile, po alinkubuuka ku gwa batatu, jo aalimpeele.

Po paapo umundu jula, alinkummbuula umundu uju aalimpeele amiisi alinkuti, "Ngukubuula gwe mundu ugwe, gwegege fyosa ifyako ifi uli nafyo, pamopeene nu nkasigo, na baanaako, ni finyamaana fyako fyosa. Ubukege ku batali, komma ukubuja kangi kuno, ungababuulaga na bapalamani baako." Umundu jula alinkusaamisyra fyosa paapakilo, alinkusookapo pamopeene nu nkasi, na baanaake, ni finyamaana fyake, abanine bakaalimmbwene.

Bo pafikile pakilo, bo bagonile utalo, ulwisi lulinkwibuka. Abandu balinkunyomoka balinkwaga amiisi giiswile panja poosa, pakajapo na pabwendo, ukusookapo ukugabopa amiisi. Balinkwibila

pamopeene ni finyamaana fyabo, baafwile boosa, aaponile mwene
ujj ualimpeele amiisi.

Pala palinkuja kisiba kisolofu fijjo, ingamu jaake balinkuti jo Kyungulu. Ikkisiba ikyo kisisya kangi kisyungutiliigwe ni fyamba, na miisi gaake masisy. Kangi linga kugakeeta matiit. Ni iswi isi silimo nkisiba mula, abenekaja aba bali kifuki, batikulya, paapo abandu baaliibiile, baajongiile paapo.

Mpaka liilino ikisiba ikyo kiliko, kili kifuki ni kipatala kya Itete nKabembe, nkipanga kya Lugombo ku Busookelo. Akapango aka kikutumanyisya ukuti tungenajaga biimi.

14. UNKIUKULU UNHIIJI

Nkipanga kimo, baaliko abandu aba baapalameene, kangi baajengile pamopeene. Nkipanga kila, kyafumwike kunongwa ja bandu aba baatuugasyaga pala, kangi baali bumanyaani fijo.

Nkipanga kila, aalipo unkiukulu unhiji, uju aabombaga ija kwiba ifindu ifi bapiijile abanine, aafyulagu mu ndeko na mu sefulilo. Pala linga abukile nkookola umooto ku banine, linga bali panja, aakuputulaga ifindu, nu kufyulamu fimo, aabukaga nafyo kumyake. Abandu bingi baali ni nguuto ija kwibiligwa amaseeke gaabo aga bapiijile, mu ndeko.

Unkiukulu jumo uju ingamu jaake aali jo Ngateele, aapiijile inyama ijaa nguku, paapo aali na baheesya. Bo asookilepo abukile kukunega amiisi, unkiukulu unhiji aaliisile kukufyula ifibalali fya nyama, aasyesyemo finandi itolo.

Ngateele bo agomwike, aalyagile ifindu fyake fyegigwemo, fisyele finandi. Kunongwa ja kuti Ngateele aali na baheesya iliisiku lila, alinkubuuta inguku ijingi. Ngateele aaliinogwine fijo, kangi syalimmbabile mu ndumbula, paapo aaliibiliigwe ifindu ifi abapiijile abaheesya baake. Iliisiku limo Ngateele aabukile mu mpiki, aalwagile ulwifi, aalukolile nu kalubuutania ifibalali. Alinkwanda ukupiija, kangi aalungiliile kanunu fijo. Bo muumo qjiiliile unkiukulu unhiji, alinkubuka kangi nkookola umooto nnyumba ja Ngateele. Bo afikile aajibwene indeko jili pa mooth, aakuputwile, aalyegilemo ifibalali alinkusooka nafyo.

Bo afikile pakaaja pamyake, alinkwanda ukulya inyama jila ijaa lwifi. Ngateele bo ikukingula indeko iji ikupiija, alinkwaga ifibalali fimo fyegigwemo, aamenye ukuti jo julcjula unhiji iibile ifindu fyake.

Unkiukulu unhiji jula bo aliile inyama, aagonilepo amasiku matatu. Mu mbili myake mulinkwanda ukusubuka umbili goosa, bo muumo lujiliile ulwifi. Aalyembelile fijo nfipatala, looli akaaponile, paapo umbili gwake gwijandusaniaga, alinkufwu. Ubuumi bwake bulinkumalika kunongwa ja buhiji bwake.

15. UNKIIKULU UNGOGI

Nkipanga kimo kya Katule, aaliko unkiikulu jumo, ingamu jaake aali jo Njabilia. Njabilia alinkubuuuka ka ndindwana jumo uju aali mfyele. Alinkusuuuma ukuti ankamile amabeele nkikombe. Po undindwana jula alinkuti, “Liilino ngalyamo, gwise namajolo bo ndiilemo po gikusooka amingi.” Njabilia alinkubuuuka kumyake.

Po paapo umfyele jula alinkummbuula undume alinkuti, “Isilepo umundu jumo asuumaga amabeele, leelo nummbuulile ukuti, iise namajolo.” Po undume alinkuti, “Linga iisile une ngwifisa, nguja ka sofu, ugwe ujobege nagwe ukuti akupe ikikombe gunkamile. Une ngunkola ukuti aammbuule ifi ikubombela!”

Bo gafikile amajolo, Njabilia aaliisile, aatwele ikikombe kyake, aalimpeele umfyele jula. Bo ikwanda itolo ukukama, undume alinkusooka ukufuma ka sofu, alinkunkola unkiikulu jula. Alinkunndaalusa alinkuti, “Gaafiki amabeele aga kulonda nkikombe?” Po Njabilia alinkunyomoka, alinkutoligwa ukujoba. Po paapo undume alinkukoolela abandu balinkwisa, alinkubabuula isi sisookiile pakaaja pamyake. Balinkunndaalusa Njabilia balinkuti, “Kubombela fiki amabeele ago?” Balinkumfimbilisyia fiijo ukunndaalusa, mpaka aajobile aatile, “Ngupasula ulwifi, ngubiika amabeele ndwifi lula pamopeene nu nkota, po uju linga ngulonda ukuti ataamiigwepo nu babinne ngutendekesyia fififi. Po jula ikwanda ukubina fijo nu kubuka umbili ngati lwifi.” Abandu bala bo bapiliike amasyu aga aajobaga Njabilia, baakaleele fijo. Balinkunkola nu kampinya mu nnyololo, paapo aali ngogi. Po paapo imbombo inyali isya Njabilia silinkufumuka akaaja koosa.

Kama una maswali yoyote, au unataka kununua vitabu, au
kuhudhuria darasa la kisomo, wasiliana na:

Namba za simu 0759 718 244 au 0784 416 529

TSH 1,000/=

